

SKATTENYTT

OFFICIELLT ORGAN FÖR TAXERINGSNÄMNSORDFÖRANDENAS RIKSFÖRBUND

Nr 10 1973

Ändringar i försäkringsbeskattningen

Av assessorn Sigvard Berglöf

I denna artikel kommer de lagändringar att behandlas som föranleddes av de förslag som under våren lades fram i propositionerna nr 51 och 120. I den förstnämnda propositionen föreslogs viss ändring i reglerna för de utländska skadeförsäkringsanstalternas beskattning. Den andra propositionen innehöll förslag till vissa ändringar i de bestämmelser som reglerar pensionsförsäkringstagarnas beskattning. Dessa senare ändringar är självfallet allmänt av större intresse än förslaget i prop. nr 51. Det får därför anses naturligt att först ta upp ändringarna i anledning av prop. nr 120.

Livförsäkringsskattekommitténs promemoria

I årsskiftet 1971/1972 tillkallades åtta sakkunniga med uppdrag att se över beskattningen av livförsäkringstagare m. m. De sakkunniga, som antog benämningen livförsäkringsskattekommittén, fann det fördelaktigt att vissa frågor inom utredningsområdet bringades till en lösning utan att slutförandet av kommitténs arbete behövde avvaktas. Dessa frågor, som enligt kommitténs mening utan olägenhet kunde behandlas för sig, gällde dels makars beskattning för pensionsförsäkring och dels överlåtelse av pensionsförsäkring. Kommittén redovisade frågorna i en i december 1972 avgiven promemoria (Stencil Ds Fi 1972:10). I promemorian föreslogs att skattskyldigs avdragsrätt för pensionsförsäkring som ägs av den skattskyldiges make skulle slopas. Förslaget i denna del föranleddes av det ändrade läge frågan om makars beskattning kommit i genom 1970 års skatteomläggning. Vidare föreslog kommittén bl. a. att försäkringstagaren eller annan överlåtare av pensionsförsäkring i vissa fall skulle skatta för det efter överlåtelsen utfallande försäkringsbeloppet. Efter remissbehandling överarbetades kommitténs förslag i viss mån inom finansdepartementet och framlades därefter i prop. 1973:120. Skatteutskottet behandlade propositionen i sitt betänkande 1973:35 och föreslog därvid vissa mindre ändringar. Riksdagen beslöt sedermera i överensstämmelse med utskottets hemställan (rsk 1973:244). De nya bestämmelserna finns i SFS 1973:374—376.

Avdrag för premie för makes pensionsförsäkringspremie m. m.

Rätten till avdrag för pensionsförsäkringspremie

I beskattningshänseende indelas livförsäkring fr. o. m. år 1951 i pensionsförsäkring (P-försäkring) och kapitalförsäkring (K-försäkring). Av punkt 1 av anvisningarna till 31 § KL framgår vad som skall förstås med P-försäkring och K-försäkring. Försäkring som enligt dessa bestämmelser anses som P-försäkring skall vara meddelad i här i landet bedriven försäkringsrörelse och får inte avse andra försäkringsbelopp än ålderspension, invalidpension, efterlevandepension samt kapitalbelopp som är förenat med ålders-, invalid- eller efterlevandepension och som utgår i samband med att pensionen börjar utbetalas eller upphör eller försäkringen upphör. Anvisningspunkten innehåller vidare regler om från vilken ålder och hur länge ålderspension skall utgå samt hur länge invalidpension eller efterlevandepension får utgå. Av anvisningspunkten framgår dessutom att med K-försäkring förstås annan livförsäkring än P-försäkring.

P-försäkring kan avse försäkring som tagits i samband med tjänst eller utan sådant samband. Är försäkringen tagen i samband med tjänst (vad därmed avses framgår av 14:de stycket av punkt 1 anv. till 31 § KL) anses den anställdes avgifter för försäkringen som kostnad för fullgörande av tjänsten. Avdragsrätt föreligger alltså för premier på samma sätt som för övriga kostnader för tjänsteintäkternas förvärvande (33 § 1 mom. KL). Har däremot arbetsgivaren erlagt premien skall den anställda inte beskattas i anledning härav (punkt 3 av anv. till 32 § KL).

Avdragsrätten för premier för annan P-försäkring än sådan som tagits i samband med tjänst — dvs. s. k. frivillig P-försäkring — regleras i 46 § 2 mom. KL. Sådant avdrag får alltså åtnjutas som allmänt avdrag. Före den ändring som nu vidtagits gällde enligt momentets första stycke att avdrag medgavs för avgift som erlagts under beskattningsåret för försäkring som ägdes av den skattskyldige själv eller hans make eller omyndiga barn. Avdragsrätten var alltså knuten till försäkringens ägare eller i förekommande fall försäkringsägarens make eller — i fråga om omyndiga barn — föräldrar. Försäkringstagaren ansågs därvid som ägare till dess han frånhänt sig äganderätten till någon annan.

En förutsättning för avdrag för premie för frivillig P-försäkring är emellertid att den skattskyldige varit bosatt här i landet under hela beskattningsåret. Har han varit bosatt här endast under en del av beskattningsåret får avdrag åtnjutas endast i den mån det belöper på denna del av beskattningsåret (46 § 2 mom. tredje stycket KL). Det kan i sammanhanget erinras om att i doktrinen framförts åsikten att avdrag enligt kontantprincipen inte kan medges till någon del för utbetalning, som ägt rum utomlands även om utbetalningen belöpt på tid för bosättningen i Sverige. Regeringsrätten har emellertid i ett avgörande (RÅ 1968 ref 16) intagit motsatt ståndpunkt.

Det skall slutligen påpekas att avdrag inte medges för premie för P-försäkring när utgiften för premien är att anse som sådan levnadskostnad som inte är avdragsgill enligt 20 § KL (punkt 1 av anv. till 43 § KL). Som exempel anges i anvisningspunkten premie för P-försäkring för hembiträde.

Skatteplikt för utfallande belopp m. m.

Mot rätten till avdrag för premie för P-försäkring svarar skatteplikt för utfallande försäkringsersättning. Rätt till pension likställs med tjänst (31 § andra stycket KL) och pensionen hänförs alltså till intäkt av tjänst. Det är härvid utan betydelse om försäkringen tagits i samband med tjänst eller ej.

Mottagaren är i allmänhet skattskyldig för belopp som utfaller på grund av P-försäkring. Det blir alltså försäkringens ägare eller — i förekommande fall — förmånstagaren som skall skatta för beloppet. Att i vissa fall ägaren får skatta i stället för förmånstagaren bortses tills vidare ifrån.

Genom 1970 års skattereform, som tillämpats första gången i fråga om 1972 års taxering, infördes individuell beskattning av arbetsinkomst (A-inkomst). För kapitalinkomst och liknande (B-inkomst) behölls en form av sambeskattnings. Den närmare innebörden av de nämnda kategorierna inkomst anges i 9 § 3 mom. SI. Med A-inkomst förstås inkomst av tjänst med undantag av periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt samt inkomst av jordbruksfastighet och av rörelse om den skattskyldige varit verksam i förvärvskällan i ej blott ringa omfattning. Med B-inkomst förstås övriga inkomster. Av det sagda framgår att utfallande pensionsbelopp alltid utgör A-inkomst.

Motiv för ändrade regler

Det har i skilda sammanhang uppmärksammat att bestämmelserna rörande försäkringsbeskattningen kan utnyttjas i skatteundrandragande syfte och olika åtgärder har under gångna år vidtagits för att råda bot häremot. Som exempel kan erinras om den år 1969 beslutade ändringen som innebar att avdrag för P-försäkring som tecknats i utomlands bedriven rörelse slopades. Även de nu vidtagna åtgärderna syftar givetvis till att motverka att P-försäkring utnyttjas för att uppnå omotiverade skatteförmåner. Man kan naturligtvis hävda att försäkringsbeskattningens i sig svåröverskådliga regler kräver att ändringar inte görs alltför ofta i skattereglerna och att med hänsyn till livförsäkringsskattekommitténs arbete ändringar bör vänta i avvaktan på att kommittén slutför sitt arbete. De komplicerade problem kommittén behandlar medför emellertid att det kan komma att dröja innan kommitténs arbete är avslutat. Vidare är det naturligtvis inte möjligt att överblicka när en lagstiftning i anledning av kommitténs slutliga förslag kan komma att träda i kraft. Det är av den anledningen departementschefen i likhet med kommittén ansett det väsentligt att med bestämmelser av kanske provisorisk karaktär förhindra att försäkringar används för att överflytta inkomster mellan makar.

Som inledningsvis angivits skall ändringarna beträffande avdragsrätten för P-försäkringspremie ses mot bakgrunden av det ändrade läge frågan om makars beskattning kommit i genom 1970 års skattereform. Det var nämligen den genom reformen genomförda gränsdragningen mellan A-inkomst och B-inkomst som medförde att P-försäkring kunde utnyttjas för att överföra inkomst mellan makar. Som bekant var huvudsyftet med reformen att få till stånd en individuell beskattning av makars ar-

betsinkomster. Gränsdragningen mellan arbetsinkomst och annan inkomst skulle emellertid vara enkel i tillämpningen och samtidigt ge ett tillfredsställande resultat i materiellt hänseende. Såvitt avser belopp som utfaller på grund av P-försäkring ansågs det självklart att dessa till den del de utgör uppskjuten arbetsinkomst skulle i likhet med andra pensioner hänföras till A-inkomst. Det ansågs emellertid kunna godtas att även övriga utbetalningar på grund av P-försäkring skulle utgöra A-inkomst. Härigenom möjliggjordes dock en inkomstöverflyttning genom att ena maken erlade och tillgodoförde sig avdrag för premie för andre makens P-försäkring. Försäkringsägaren skulle då skatta individuellt för utfallande belopp medan andre maken fått premieavdraget. Om makars inkomster väsentligen skilde sig från varandra i storlek och därmed i fråga om marginalskatt kunde skattevinsten bli betydande genom att avdrag för premien skedde vid hög marginalskatt under det att beskattningen för utfallande belopp hos andre maken skedde vid lägre marginalskatt.

Kommittén diskuterade två vägar för att hindra denna inkomstöverflyttning. De åtgärder som kunde vidtas var att antingen ändra gränsdragningen mellan A-inkomst och B-inkomst eller att slopa avdragsrätten för makes P-försäkring. En ändrad gränsdragning skulle emellertid medföra betydande tillämpningssvårigheter med hänsyn till att endast sådan pension som utgör uppskjuten arbetsinkomst därvid skulle anses som A-inkomst. Kommittén förordade därför ett slopande av avdragsrätten för makeägd P-försäkring. Eftersom i princip avdragsrätt för försäkringens ägare föreligger oavsett på vems liv försäkringen tagits kan en skattskyldig genom egen försäkring säkerställa exempelvis sin makes pensionering. Enligt kommittén skulle man alltså inte genom ändringen beskära legitima pensionsmöjligheter av någon större betydelse. Kommittén påpekade vidare att i de fall ett klart önskemål om pensionering föreligger torde inte heller frågan om vilken av makarna som har rätt till avdragen vara av nämnvärd betydelse för frågan om P-försäkring i det enskilda fallet tecknas eller med vilket belopp så skall ske.

Innebörden av de ändrade reglerna

Genom de nya bestämmelserna har alltså avdragsrätten för premie för makeägd P-försäkring slopats. Enbart ett slopande av denna avdragsrätt skulle emellertid inte leda till avsett resultat. För att motverka att make indirekt får avdrag för premierna för andre makens försäkring genom att tillgodoföra sig avdrag som andre maken inte kunnat utnyttja har vidare avdragsrätten för premie för egen frivillig P-försäkring begränsats. Avdrag för sådan försäkring får således numera åtnjutas först efter övriga allmänna avdrag och endast med så stort belopp att underskott inte uppkommer vid taxeringen. I förekommande fall får försäkringsägaren vid kommunaltaxeringen dra av återstående premiebelopp från inkomst i annan kommun men underskott får inte heller då uppkomma. Försäkringsägaren har vidare rätt att vid senare taxering tillgodoföra sig avdrag enligt 46 § 2 mom. KL för tidigare inte avdragna premier. Sådant avdrag skall dock yrkas senast sjätte beskattningsåret efter betalningsåret och får därvid inte föranleda underskott.

De nya reglerna kan givetvis innebära att förutsättningarna för redan ingångna avtal helt förändras. I förarbetena påpekas emellertid att möjligheter finns att anpassa försäkringsvillkoren med hänsyn till det nya läget. En försäkring kan nämligen ersättas med s. k. fribrev. Vidare har tillskapats en möjlighet att överlåta P-försäkring i det fall försäkringsägarens make erlagt premierna för försäkringen. Härigenom kan alltså försäkringen hållas vid liv med avdragsrätt för premierna även om försäkringstagaren inte själv betalat premierna. En redogörelse för detta överlåtelsefall lämnas i det följande avsnittet.

De nya reglerna skall tillämpas första gången vid 1974 års taxering.

Överlåtelse av P-försäkring

Försäkringsägare har enligt gällande bestämmelser i vissa fall möjlighet att genom insättande av förmånstagare överflytta skattskyldigheten för utfallande belopp på denne. Så är fallet om försäkringsägaren vid utbetalning av motsvarande belopp till förmånstagaren kunnat dra av beloppet som omkostnad eller periodiskt understöd (53 § 4 mom. KL). Detta innebär således att försäkringsägaren skall skatta för utfallande belopp om som förmånstagare insatts person i försäkringsägarens hushåll eller utfallande belopp utgått till förmånstagarens undervisning eller uppfostran och inte utgjort skadestånd (20 § KL). Vidare är försäkringsägaren skattskyldig om juridisk person insatts som förmånstagare eftersom i praxis avdrag inte medges för periodiska utbetalningar till juridisk person. I övriga fall är förmånstagaren skattskyldig för pensionen.

Före den ändring som nu vidtagits kunde försäkringsägare överflytta skattskyldigheten för utfallande belopp på annan fysisk person även genom överlåtelse av försäkringen. Vid överlåtelse av annan anledning än försäkringstagarens död och till annan juridisk person än pensionsstiftelse föranledde däremot äganderättsövergången omedelbar beskattning. I sådant fall skulle nämligen alltid ett belopp motsvarande försäkringens värde vid tiden för äganderättens övergång anses som på grund av försäkringen utbetalt till försäkringstagaren (punkt 10 av anv. till 32 § KL).

Motiv för ändrade regler

Som tidigare framhållits har skattebestämmelserna ändrats vid olika tillfällen för att motverka att P-försäkring utnyttjas i annat syfte än pensionering. Genom beslut 1959 infördes bestämmelsen att belopp som utgår på grund av P-försäkring och som utbetalas till särskilt insatt förmånstagare skall beskattas hos försäkringstagaren om denna inte som omkostnad eller periodiskt understöd kunnat dra av utbetalning av motsvarande belopp till förmånstagaren. Härigenom förhindrades alltså möjligheten att genom insättande av förmånstagare kringgå bestämmelserna om periodiskt understöd. Även efter 1959 års lagstiftning kvarstod emellertid en möjlighet att med P-försäkring kringgå reglerna om periodiskt understöd, nämligen genom överlåtelse av sådan försäkring. Eftersom försäkringsägare var skattskyldig för utfallande belopp kunde exempelvis föräldrar som fått avdrag för premierna genom överlåtelse av för-

säkringen överflytta skattskyldigheten för utfallande pension på hemmavarande eller studerande barn.

De nu vidtagna ändringarna bör ses mot bakgrunden av att rätten till avdrag för premiekostnaden i princip bör motsvaras av beskattning av utfallande belopp hos den som fått avdraget. Ändringarna innebär att överlåtelse av P-försäkring i regel inte skall inverka på skattskyldigheten för utfallande belopp. Däremot har möjligheten att genom insättande av förmånstagare överflytta skattskyldigheten inte ändrats i sammanhanget. Ett bibehållande av reglerna angående förmånstagares skattskyldighet har emellertid inte ansetts motivera att överlåtelse av P-försäkring med ändrad beskattning som följd skall få ske till person som om han insatts som förmånstagare skulle skatta för utfallande belopp. Ett godtagande av sådan överlåtelse skulle nämligen öppna möjligheter till opåkallade skattelättnader. Det skulle nämligen möjliggöra för nye ägaren att insätta ursprungliga ägarens make som förmånstagare, varigenom effekten i realiteten skulle bli att utfallande belopp skulle beskattas hos maken till den som ursprungligen tecknat försäkringen. Man skulle alltså uppnå ett resultat liknande det som numera motverkats genom att avdrag inte medges för makeägd P-försäkring. Visserligen torde man kunna överföra beloppet till försäkringsägarens make genom att förmånstagare insätts och denne lämnar ett periodiskt understöd till försäkringsägarens make. Det är emellertid då att uppmärksamma att skulle maken erhålla beloppet i egenskap av förmånstagare får det karaktär av A-inkomst med särbeskattning som följd under det att utbetalat periodiskt understöd utgör B-inkomst.

Det finns emellertid i vissa situationer anledning att godta att skattskyldigheten för utfallande belopp går över på nye ägaren vid överlåtelse av P-försäkring. Så har bl. a. ansetts vara fallet om försäkring övergår till annan på grund av försäkringsägarens död och under vissa omständigheter om äganderätten övergår på grund av bodelning i anledning av hemskillnad eller äktenskapsskillnad. Vid redogörelsen för innebörden av de nya reglerna behandlas dessa fall utförligare.

Som tidigare angetts sker en avskattning om P-försäkring under försäkringsägarens livstid överläts till annan juridisk person än pensionsstiftelse. Bestämmelserna härom syftar närmast till att hindra gåvor av t. ex. engångsbetalda P-försäkringar till juridiska personer som är fria från inkomstskatteplikt. Det har emellertid uppmärksammats att bestämmelsernas utformning medför beskattning i vissa fall där detta inte torde ha avsetts, nämligen vid överlåtelse av tjänstepensionsförsäkring till arbetsgivare eller arbetsgivare emellan.

Tjänstepensionsförsäkring meddelas antingen åt den anställde eller åt arbetsgivaren såsom försäkringstagare och ägare till försäkringen. I det senare fallet insätter arbetsgivaren den anställde och dennes anhöriga som förmånstagare regelmässigt genom oåterkalleliga förmånstagareförordnanden. I båda fallen betalar arbetsgivaren premien för försäkringen eller åtminstone del därav.

Kommittén påpekar i betänkandet att om den anställde är försäkringsägare kan han av flera skäl önska överlåta försäkringen till sin arbetsgivare. Det förhåller sig

nämligen så att om gift anställd är försäkringsägare och äktenskapet upplöses genom skilsmässa hans make har anspråk på hälften av försäkringens värde till följd av giftorätt. Överlåts däremot äganderätten till arbetsgivaren är försäkringen fredad från anspråk från andre maken i händelse av skilsmässa. Vidare gäller att om den anställde äger försäkringen och den anställdes make avlider hälften av försäkringens värde vid dödsfallet ingår i den avlidnes kvarlåtenskap och blir arvsbeskattad. Vad som tillfaller förmånstagare enligt tjänstepensionsförsäkring är däremot fritt från arvsskatt. Slutligen framhålls att om en av den anställde ägd tjänstepensionsförsäkring är ställd att tillfalla efterlevande make såsom förmånstagare och den anställdes barn inte får full täckning för sin laglott ur boet eller andra försäkringar, till vilka de kan vara förmånstagare, maken kan bli nödsakad att avstå från en del av tjänstepensionsförsäkringen.

Man torde kunna anse att P-försäkring i allmänhet förlorar sin karaktär av pensioneringsinstrument vid överlåtelse av försäkringen till annan juridisk person än försäkringstagarens arbetsgivare eller till pensionsstiftelse. Vid överlåtelse av anställdes P-försäkring till arbetsgivaren är det i regel inte fråga om någon verklig överföring av försäkringen eftersom överlåtaren förbehåller sig rätten till utfallande belopp. Den skattskyldige kommer härigenom att beskattas för utfallande belopp oavsett om hans arbetsgivare då äger försäkringen. Några fiskala skäl för avskattning finns alltså i allmänhet inte när den anställde överlåter sin försäkring till arbetsgivaren. Lika omotiverat framstår det att arbetsgivare som tecknat P-försäkring för anställd skall betala inkomstskatt för försäkringens värde om försäkringen överlåts till den anställdes nye arbetsgivare. Även i detta fall tjänar försäkringen ett reellt pensioneringssyfte.

Innebörden av ändringarna

De regler som syftar till att motverka möjligheten att genom överlåtelse av P-försäkring överflytta skattskyldigheten för utfallande belopp på annan har intagits i 53 § 4 mom. KL och 6 § 4 mom. SI. Bestämmelserna innebär att om äganderätt till P-försäkring övergått på fysisk person försäkringstagaren under sin livstid skall vid inkomstbeskattningen oavsett överlåtelsen anses som försäkringens ägare. Vidare skall försäkringstagaren i detta fall vara skattskyldig för alla utfallande belopp oavsett om han före överlåtelsen insatt förmånstagare eller ej. Självfallet påverkar inte heller det förhållandet att den nye ägaren överlåter försäkringen eller insätter förmånstagare försäkringstagarens skattskyldighet. Är försäkringen inte slutbetald vid överlåtelsestillfället kan vidare enligt 46 § 2 mom. KL endast försäkringstagaren erhålla avdrag för efter överlåtelsen erlagda premier. Som förutsättning för sådant avdrag skall då självfallet gälla att försäkringstagaren erlagt premien. Erlägger den nye ägaren premier kan alltså inte något avdrag göras härför. Även sådana utfallande belopp som kan anses belöpa på efter överlåtelsen erlagda premier beskattas hos försäkringstagaren oavsett om avdrag kunnat erhållas för premierna eller ej.

Som tidigare angetts har emellertid vissa överlåtelser ansetts böra medföra överflyttning av skattskyldigheten för utfallande belopp på den nye ägaren. I dessa fall

inträder alltså den nye ägaren i försäkringstagarens ställe och anses även vid inkomstbeskattningen som försäkringens ägare. Detta innebär bl. a. att den nye ägaren i regel kan med skattemässiga verkningar insätta förmånstagare och vidare om försäkringen inte är slutbetald vid överlåtelsen att han är berättigad till avdrag för premier han erlagger efter överlåtelsen. De fall då den nye ägaren även vid inkomstbeskattningen skall anses som försäkringens ägare är följande.

1. Om äganderätten till P-försäkring övergått på annan på grund av försäkringstagarens död. I sammanhanget kan påpekas att i de fall försäkringstagare avlider och förmånstagare inte är insatt försäkringen kommer att ingå i dödsboet för att sedermera tillfalla någon vid bodelning eller arvskitte. Äganderätten får även i sådant fall anses ha gått över på den nye ägaren på grund av försäkringstagarens död.

2. Om äganderätten till P-försäkring som tagits i samband med tjänst övergått från arbetsgivare till anställd.

3. Om äganderätten till P-försäkring övergått på annan på grund av utmätning, ackord eller konkurs.

4. Om äganderätten till P-försäkring övergått på annan på grund av bodelning i anledning av hemskillnad eller äktenskapsskillnad under förutsättning att försäkringstagaren kunnat lämna avdragsgillt periodiskt understöd till nye ägaren. Detta innebär alltså att om annan än försäkringstagaren tillskiftas försäkringen vid sådan bodelning och makarna sedan åter flyttar samman försäkringstagaren skall beskattas för utfallande belopp.

Vidare kan riksskatteverket medge att den nye ägaren även vid inkomstbeskattningen skall anses som försäkringens ägare trots att inte någon av de ovan under 1—4 angivna förutsättningarna är uppfyllda. Även om riksskatteverkets rätt att lämna sådant medgivande utformats generellt torde som dispensfall främst avses den situationen att hemmavarande barn vid bodelning på grund av ene makens död tillskiftas hela eller del av den efterlevande makens P-försäkring och förhållandena är sådana att försäkringen med hänsyn till boets tillgångar i övrigt måste tas i anspråk för barnets arvslott. Även andra dispensfall kan emellertid tänkas. Mot riksskatteverkets dispensbeslut får talan inte föras.

Den till vilken en P-försäkring överlåtits och som enligt det föregående vid inkomstbeskattningen skall anses som försäkringens ägare kan naturligtvis överlåta försäkringen till ny ägare med överflyttning av skattskyldigheten för utfallande belopp m. m. om förutsättningarna härför är uppfyllda. Har däremot försäkringstagaren eller annan som vid inkomstbeskattning skall anses som försäkringens ägare överlåtit en P-försäkring utan att äganderätten vid inkomstbeskattningen övergått på nye ägaren påverkas självfallet inte beskattningsförhållandena av om den nye ägaren avhänder sig försäkringen genom en överlåtelse som i sig skulle kunna medföra övergång av skattskyldigheten för utfallande belopp.

Har sådan överlåtelse av P-försäkring skett som enligt det föregående inte föranleder överflyttning av skattskyldigheten och avlider därefter försäkringens ursprungliga ägare går skattskyldigheten för utfallande belopp i och med dödsfallet över på den som därvid äger försäkringen eller i förekommande fall på förmånstagare.

De nya reglerna skall tillämpas första gången vid 1974 års taxering och gäller i fråga om överlåtelser som sker efter den 1 januari 1973. Detta innebär alltså att den som vid ingången av år 1973 ägde en P-försäkring — oavsett om han är försäkrings-tagare eller fått försäkringen överlåten på sig — skall vid inkomstbeskattningen anses som försäkringens ägare såvida han inte därefter avhänt sig försäkringen genom en överlåtelse varigenom den nye ägaren även vid inkomstbeskattningen skall anses som försäkringens ägare. Detta framgår av övergångsbestämmelserna till lagen.

I det föregående har angetts att särskilda regler har tillskapats för det fall att ena maken betalat och tillgodofört sig avdrag för premier för andre makens försäkring. Har försäkringsägarens make vid taxering åren 1971—1973 åtnjutit avdrag helt eller till övervägande del för de premier för försäkringen som erlagts under åren 1970—1972 skall nämligen premiebetalande maken i inkomstskattningshänseende anses som försäkringens ägare om försäkringen överlåts på denne under år 1973. För att inte den premiebetalande maken skall förlora avdragsrätten för premie som erlagts under år 1973 men före överlåtelsen gäller vidare att om yrkande därom framställs vid taxeringen den make till vilken försäkringen överlåts skall anses som försäkringens ägare redan från ingången av år 1973. Även de regler för vilka redogörelse lämnats i detta stycke återfinns i lagens ikraftträdandebestämmelser.

Ändringen i fråga om skattekonsekvenserna vid överlåtelse av tjänstepensionsförsäkring till juridisk person innebär följande. Någon avskattning skall inte ske om äganderätten till tjänstepensionsförsäkring övergår till den försäkrades arbetsgivare. Det är härvid alltså utan betydelse om överlåtaren är arbetstagaren eller en tidigare arbetsgivare. Avskattning skall dock alltjämt ske om försäkringen överlåts till arbetsgivare som är sådan juridisk person vari den anställde ensam eller tillsammans med ett fåtal andra personer genom innehav av aktier eller andelar har ett bestämmande inflytande. Även denna bestämmelse tillämpas första gången vid 1974 års taxering.

Uppgiftsskyldigheten

De nya bestämmelserna rörande beskattning av belopp som utfaller efter överlåtelse av P-försäkring har medfört viss ökad uppgiftsskyldighet för försäkringsanstalterna. Kontrolluppgift som anstalt lämnar i anledning av utbetalning på grund av P-försäkring skall numera innehålla uppgift såväl om tidigare som nuvarande ägare och vidare, om möjligt, fång varigenom äganderätten övergått. Uppgift behöver dock inte lämnas om tidigare ägare som överlåtit försäkringen före ingången av år 1973. Detta är en följd av bestämmelsen att den som vid ingången av år 1973 ägde en P-försäkring skall då anses ha ägt försäkringen även vid inkomstbeskattningen. Den nya uppgiftsskyldigheten framgår av 37 § 2 mom. TF.

Utländska skadeförsäkringsanstalters beskattning

Genom beslut av 1969 års riksdag skedde en viss omläggning av försäkringsanstalternas beskattning. Enligt beslutet skall nämligen fr. o. m. 1971 års taxering anstalts

hela försäkringsrörelse beskattas enligt en och samma metod. Före 1971 års taxering skilde man mellan å ena sidan sjuk-, olycksfalls- och skadeförsäkringsrörelse och å den andra livförsäkringsrörelse. Numera skiljer man i stället mellan livförsäkrings- och skadeförsäkringsanstalt. Avgörande för vilken karaktär en anstalt skall anses ha är anstaltens huvudsakliga verksamhetsinriktning. Såvitt avser utländsk anstalt sker bedömningen med hänsyn endast till den rörelse anstalten driver här i landet. De metoder som tillämpas vid beskattning av försäkringsanstalter är följande. Livförsäkringsanstalter räntebeskattas, inländska skadeförsäkringsanstalter överskottsbeskattas och utländska skadeförsäkringsanstalter schablonbeskattas. För schweiziska anstalter gäller emellertid enligt dubbelbeskattningsavtalet mellan Sverige och Schweiz vissa speciella regler. Dessa anstalter skall för beräkning av inkomsten här i landet fördela anstaltens hela inkomst efter förhållandena mellan bruttopremieintäkter i Sverige och summan av anstaltens samtliga bruttopremieintäkter.

Schablonbeskattningsystemet, som i princip gällt alltsedan tillkomsten av KL, innebär att viss procent — vinstprocenttal — av anstaltens premieinkomst av den här i landet bedrivna rörelsen tas upp som nettointäkt av den utländska skadeförsäkringsanstaltens försäkringsrörelse (30 § 5 mom. KL). Med premieinkomst avses härvid bruttobeloppet av årets försäkringspremier, dvs. utan avdrag för återförsäkringspremier. Vinstprocenttalen har i görligaste mån avpassats så att beskattningen skall svara mot beskattningen av samma rörelse hos en svensk anstalt. Då lönsamhetsutvecklingen i fråga om skadeförsäkringsanstalternas verksamhet kan variera under olika perioder medför schablonmetoden nödvändigtvis att ändringar i procenttalen måste ske.

De vinstprocenttal som gällde närmast före den nu vidtagna ändringen — 5 % av premieinkomst av här bedrivna sjöförsäkrings- samt land- och lufttransportförsäkringsrörelse och 3 % av annan försäkringsrörelse — fastställdes genom lagstiftning år 1967 och har i princip tillämpats fr. o. m. 1968 års taxering. Närmaste sänkningar dessförinnan av vinstprocenttalen beslöts åren 1962 och 1950.

Utländska försäkringsbolags förening anhöll i en skrivelse hösten 1972 om sänkning av vinstprocenttalet för annan försäkringsrörelse än sjöförsäkrings- samt land- och lufttransportförsäkringsrörelse från 3 till högst 1,5 %. Föreningen åberopade en sammanställning av lönsamhetsförhållande inom aktuella skadeförsäkringsgrenar under åren 1965—1970 beträffande främst de svenska skadeförsäkringsaktiebolagen. Denna sammanställning byggde på de i försäkringsinspektionens årspublikation Enskilda försäkringsanstalter genomförda beräkningarna av årsöverskott i skilda försäkringsgrenar. Vidare hänvisade föreningen till uppgifter hämtade ur riksbolagens årsredovisningar för år 1971.

Efter remissbehandling tog departementschefen upp frågan om lagändring i prop. 1973:51 och förordade därvid att den skattepliktiga nettointäkten av annan försäkringsrörelse än sjöförsäkrings- samt land- och lufttransportrörelse skulle beräknas till 2 % av premieinkomsten. Efter skatteutskottets tillstyrkande (SU 1973:26) antog riksdagen propositionsförslaget (rskr176). Författningsändringen finns i SFS 1973:232.

Departementschefen framhöll att de utländska skadeförsäkringsanstalterna i princip borde drabbas av beskattning i samma utsträckning som de svenska anstalterna och att den utredning föreningen förebragt gav stöd för antagandet att lönsamheten gått ned under perioden 1965—1970. Av försäkringsinspektionens beräkningar framgick vidare att överskottet för de svenska anstalterna för denna period kunde skattas till ungefär 1,8 % av premieintäkterna i de aktuella försäkringsgrenarna. Uppgifterna för år 1971, som i sak inte förändrade bilden, borde däremot inte läggas till grund för bestämmande av vinstprocenttal. Resultatet av rörelsen under år 1971 borde i stället beaktas vid eventuell senare revision av vinstprocenttalet.

Skatteutskottet åberopade också försäkringsinspektionens beräkningar. Utskottet framhöll emellertid att det föreslagna vinstprocenttalet måste betecknas som lågt, och att ytterligare sänkning f. n. inte torde kunna anses motiverad. Enligt utskottet torde snarare finnas anledning att i fortsättningen särskilt uppmärksamma lönsamhetsutvecklingen, så att de utländska skadeförsäkringsanstalterna inte gynnades otillbörligt vid beskattningen. Utskottet förutsatte att RSV, som i sitt remissyttrande uppmärksammat denna fråga och hade för avsikt att hos försäkringsinspektionen inhämta uppgifter rörande lönsamhetsförhållandena i de svenska försäkringsanstalterna, vid behov skulle göra framställning till K. M:t om ändring av det aktuella procenttalet.

Det ändrade vinstprocenttalet tillämpas första gången vid 1974 års taxering.